

Fjernkendingsuddannelse - i praksis!

Denne tekst er en pdf-udgave (med skemaerne gengivet så nøjagtigt som muligt) af en scanning af premierløjtnant N.J.W. Sabinskys artikel, som den stod i Luftværns Artilleri-Tidsskrift, 1950 (scannet fra kopi fra Statsbiblioteket, Aarhus). Tidsskriftets navn er skrevet sådan på titelbladet til den indholdsfortegnelse, som i pdf-udgave kan findes på [Nettet gennem nedenstående link](#). - Der er her i denne pdf-udgave brugt skrifttypen Times New Roman. Helt åbenlyse trykfejl er rettet uden videre, men ellers er den originale tekst bevaret, herunder ejendommelige stavemåder. – Word-version og noter ved Bent Christensen (juni 2013).

*LINK til Indholdsfortegnelsen til Luftværns Artilleri-Tidsskrift 1947-1961:
http://befaestningen.thm-online.dk/public/billeder/Dokumenter_pdf/Publikation5.pdf*

På redaktionens opfordring bringer premierløjtnant N. J. W. Sabinsky en skildring af, hvorledes uddannelsen i fjernkending er praktiseret ved et luftværnsbatteri ved sommerholdet 1949. Læseren får et levende indtryk af, under hvor improviserede forhold denne vigtige uddannelse stadig foregår.

De opnåede resultater er sikkert de bedste, der er nået ved noget dansk luftværnsbatteri, hovedsageligt takket være lærerens energi og interesse for faget.

Man må håbe, at denne artikel snarest vil være at finde under overskriften »Fra fjernkendingens barndom«. *Red.*

Efter opfordring af tidsskriftets redaktør, skal jeg fortælle lidt om, hvorledes uddannelsen i fjernkending formede sig ved 13. artilleriafdelings 3. batteri, sommerholdet 1949.

Fra den 11. maj til den 8. november var batteriet indkvarteret på Artillerivejs Kaserne. Her blev et loftsrum over stald II indrettet til fjernkendingslokale og udstyret med bænke til 80 mand. Rekrutstyrken var 140 mand.

Af undervisningsmateriale fandtes foreløbig kun korrekturtrykket af fjernkendingsbogen. I dette manglede den største del af billederne. De forskellige silhouetter var dog efterhånden blevet indklæbet heri. Endvidere modtog jeg fra artilleriskydeskolen en del billeder af engelske og amerikanske maskiner. Lysbilledapparat fandtes endnu ikke til undervisningsbrug.

Heldigvis var en af rekrutterne flyvemaskinekonstruktør. Han blev sat til at tegne principperne for bæreplaners og halepartiets former. Desuden tegnede han silhouetterne af de første 5 flyvemaskiner på fjernkendings skolens luftfartøjstavle nr. 1/49. Disse tegninger blev udført med kridt på tavler og gamle bordplader, som kasernekommandantskabet stillede til rådighed.

Batteriets rekrutter og til dels også befalingsmænd blev undervist samlet efter disse enkle tegninger, som jeg i godt vejr tog med ud på fælleden og gennemgik der.

Efter nogle indledende timer gennemgik jeg een maskine i timen og eksaminerede folkene i denne.

På ovennævnte grundlag afholdtes den første U. L. prøve omfattende disse fem maskiner.

Uddannelsen i fjernkending ved N.J.W. Sabinsky 1946

Til denne prøves afholdelse lånte batteriet kostforplejningssalen. Resultatet fremgår af oversigten. Een mand afleverede en fuldkommen blank opgave. Han mente selv ganske bestemt, at han var analfabet.

Nu kom der et lysbilledapparat til batteriet tillige med et halvt hundrede lysbilleder. Der fulgte ingen blæser med apparatet, så korrekturbogen blev efterhånden nærmest stegt. Temperaturen i det mørklagte lokale steg stærkt - der var træskodder for vinduerne - og når solen rigtigt brændte oven på taget følte alle 70 mand, at de nærmede sig smeltepunktet.

Den 15. juni besøgte batteriet luftmarinestationen. Her gennemgik jeg på stedet flyvemaskintyperne: Catalina, Sea otter og en Norsemann med pontoner. Enkelte fik dernæst en flyvetur med en Catalina, der først »svømmede« langt ud i vandet, inden den startede (eller lettede).

Turen gik derefter op langs sundet, ind over Charlottenlund og i 800 m's højde over byen. Vi passerede både Østerbrogade - og Artillerivejs Kaserne. Det var klart vejr, og vi kunne tydeligt se, at en af vore stuevagter havde glemt at sætte stormkrog på et åbentstående vindue - han blev lidt ked af det senere på dagen.

Første uddannelsesklasse sluttede i midten af juli måned, der var da brugt 17 timer til fjernkending og afholdt 2 U. L.-prøver samt en prøve »A« med 25 lysbilleder, iagttagelsestid pr. billede 10 sekunder. Der var således nu *noget* materiale til grundlag for udtagelse af specialister.

I prøven »A« deltog 94 rekrutter, af hvilke 58 mand lå over gennemsnittet (over 59 % rigtige). De fordelte sig - efter kvalifikationer - således:

Emner til befalingsmandselever	15 mand
Mvf og mcf, der allerede var i gang med køreuddannelsen	9 -
Rettende numre (k ₁ og k ₂ ved 20 mm)	8 -
k ₃ - k ₄ - k ₅ og rekylgeværskytter	9 -
Radiofolk	4 -
Observatører (heraf blev den ene fast kontorordonnans ved batteriet, og de to øvrige skiftedes en uge ad gangen til portobelbetjening)	3 -
Overførtes til hjælpetropperne	3 -
Afgaves til fast tjeneste uden for bt.	5 -

I alt 58 mand

På dette tidspunkt forelå der endnu intet om, hvem der skulle have særlig uddannelse i fjernkending udover observatørerne. Men da der var så mange dygtige folk repræsenteret i de forskellige faggrupper besluttede batteriet, at uddannelsen i fjernkending skulle fortsætte med hele mandskabsstyrken i anden uddannelsesklasse. Der blev derfor indført betegnelsen »specialtjeneste II«, hvor halvdelen gik til fjernkending, medens den anden halvdel uddannedes i anden tjeneste. Ialt

Uddannelsen i fjernkending ved N.J.W. Sabinsky 1946

brugtes 34 timer i anden uddannelsesklasse til »specialtjeneste II«, hvilket betød, at hver mand teoretisk kunne opnå 17 timer i fjernkending.

Dog nåede batteriet indtil tredje uddannelsesklassens begyndelse kun yderligere 10 maskiner samt prøver U. L. 3 og 4 og nogle mindre lysbilledprøver. Dette forhold skyldtes, at jeg med batterikommandørens tilladelse brugte 6 timer udelukkende til ekstra undervisning med emnerne til befalingsmandselever.

Fjernkendingsbogen var endnu ikke kommet frem; men jeg ønskede, at befalingsmandseleverne skulle have noget materiale med på skolen.

Derfor dikterede jeg dataene for 20 forskellige flyvemaskinetyper for de vordende elever, som noterede ned på venstre side i stilebøger - et blad til hver maskine. Den højre side brugtes til at indklæbe billeder af den pågældende type. Billedmaterialet fik vi ved at udklippe fotografierne fra de afholdte U. L.-prøver.

Denne praksis har iøvrigt haft en ikke ringe betydning for eleverne efter senere udsagn fra læreren i faget.

Den sidste dag, eleverne var til tjeneste ved batteriet, besøgte hele styrken Kastrup flyveplads (lufthavn). Her gennemgik jeg 19 forskellige flyvemaskintyper for mandskabet. Forinden havde jeg ringet ud til de forskellige instanser i havnen og forhørt, hvilke typer, man kunne regne med var hjemme, når vi kom derud.

Disse typer gennemgik jeg med lysbilleder, inden batteriet tog afsted.

Typerne fordelte sig således:

D.D.L.:

DC 3 og DC 4 (DC 6 var ikke på pladsen).

Sportsflyveklubben:

KZ II - III og VII Auster og Proctor samt en amerikansk ambulanceflyver: Stenson.

2. flotille:

(Proctor), Oxford, Spitfire og Meteor, sidstnævnte blev prøvestartet for os.

Zonen:

(KZ II - III og VII), KZ IV, Dragon Rapid, Avro Anson (som flyver med slæbemål) samt en gammel engelsk maskine med sammenklappelige planer.

Værkstedshangaren:

[Her er der ved trykningen faldet noget ud. Et nærliggende gæt er, at det sidste ord i det har været "flyvende", BC] fæstning, der er indrettet til behagelig transport for grønlandsfarere. I hangaren så batteriet også en Klem (ligner KZ 2) og et [her er der også faldet noget ud, BC] rere. [I] hangaren så batteriet også en Klem (ligner KZ 2) og et amerikansk amfibieluftfartøj af fabrikat Republic, kaldet »CB« samt en masse reparable KZ-maskiner.

Nær udkørslen mod syd:

Ju 52 i meget medtaget tilstand.

Uddannelsen i fjernkending ved N.J.W. Sabinsky 1946

Kort tid efter tredje uddannelsesklasses begyndelse flyttede batteriet til Avedøre. Her var uddannelsesmulighederne betydeligt bedre end på Artillerivejs Kaserne med een undtagelse nær! Der var intet fjernkendingslokale.

Lofterne over mandskabsbygningerne var enten beslaglagt af depoter eller indrettet til sløjdundervisning.

Samlingsstuen kunne vel bruges, men ikke mørklægges. At hænge tæpper for vinduerne var strengt forbudt.

Mandskabet spiste i telt, men snart blev den nye fine kostforplejningsbygning færdig til brug, og teltet blev ledigt, hvilket fik mig til at eksperimentere med tanken om at flytte teltet over i officersmessens have og lade officererne spise der, medens messens spisestue

samtidig indrettedes som fjernkendinglokale, hvad denne udmærket egnede sig til. Dog vovede jeg ikke at fremsætte ønske herom.

Tilbage var gymnastiksalen. Her var et operatørrum og et filmslæred. Imidlertid skulle 5 underafdelinger, heraf 3 rekrutbatterier, benytte salen; batteriet fik derfor kun ganske få timer tildelt. Men det lykkedes dog alligevel at afholde nogle prøver her.

Midt i november måned besluttede batteriet, at specialuddannelsen skulle gøres mere rationel på alle områder, og at uddannelsen i fjernkending kun skulle omfatte observatørerne og de 24 rettende numre.

Jeg afholdt da prøven »B« med 25 lysbilleder, iagttagelsestid 3 sekunder pr. billed. Der var 89 deltagere med gennemsnitligt 44,13 % rigtige svar. Af de rettende numre lå 10 mand under gennemsnittet. Da der af radiofolkene var 6 mand over gennemsnittet, opnåede jeg batteriets tilladelse til også at uddanne disse i fjernkending. Ialt deltog 35 mand derefter i fjernkending. Betegnelsen »specialtjeneste II« blev bibeholdt og kom til at omfatte:

Fjernkending med observatører, rettende numre og radiofolk.

Motorlære med mvf. m. fl.

Ammunitionslære med k₃ - k₄ - k₅ og rekylgeværskytter.

Desværre måtte batteriet herved give afkald på at uddanne 14 dygtige folk i fjernkending, idet disse fandtes i de andre faggrupper.

Batteriet nåede ialt at få gennemført 35 timer i »specialtjeneste II« i Avedørelejren. Hen i december måned ankom 40 eksemplarer af fjernkendingsbogen til batteriet, hvorefter der kom vældigt skred i uddannelsen.

Soldaterne interesserede sig næsten alle stærkt for faget, og man kunne om aftenen se dem studere i bøgerne på samlings- og belægningsstuerne samt i lejrens soldaterhjem og i de små læsestuer bag kaffestuen. Bøgerne blev forinden udleveringen indbundet med 2 lag brunt papir for at skåne dem. Bøgerne bærer betegnelsen »Til tjenestebug«; ingen måtte derfor tage dem med ud af lejren.

Uddannelsen i fjernkending ved N.J.W. Sabinsky 1946

Undervisningen foregik nu på den måde, at jeg i een time gennemgik 5 flyvemaskintyper; næste time afholdtes U. L.-prøve i disse. En sådan prøve blev afholdt med en halv snes mand ad gangen, så jeg kunne overvåge, at ingen svage sjæle fristedes til at kigge hos sidemanden. Der blev givet tre til fem minutter til løsning af en U. L.-prøve, alt efter sværhedsgraden af det foreliggende stof. Rubrikken under billedet udfyldtes med typens navn samt maksimumshastighed.

Dernæst rettede jeg med et par befalingsmænds hjælp prøven, medens konstablerne havde selvstudium. Herefter udleverede jeg opgaverne til folkene og nåede som regel i samme time at gennemgå den afholdte prøve med dem. Ved denne fremgangsmåde tror jeg, at interessen skærpes, idet folkene får det hele igennem, medens det endnu har nyhedens interesse. Hvis man derimod venter til næste time med at udlevere opgaverne, sker det meget nemt, at en del af folkene er på vagt, i kostforplejning o. s. v.

For at mandskabet kunne læse fremefter ved selvstudium, fik hver specialist udleveret en fortegnelse over maskinerne i den rækkefølge, de skal læres - den førnævnte luftfartøjstavle - som blev dublikeret i et større antal eksemplarer.

Lysbilledprøven »C« og »D« afholdtes lejlighedsvis.

Fra batterichefen modtog jeg endvidere en del billeder og silhouetter i lystryk. Disse blev opklæbet på pap. De kunne da bruges til lysbilledprøver samt til særlige prøver, hvor ca. 100 af disse billeder blev lagt i tilfældig orden på et bord, hvorom mandskabet blev placeret. De menige fik da til opgave på tid at finde den type, som jeg nævnede. For også at kunne bruge denne fremgangsmåde i det fri, blev en del af disse billeder sat op på et brædt ved hjælp af tegnestifter.

I vinterens løb rykkede batteriet ud til Værløse flyveplads og i forbindelse med en taktisk øvelse her, besøgte vi flyvepladsen. Jeg gennemgik her Spitfire, Oxford, Harvard, Proctor og KZ VIII med mandskabet og befalingsmændene. I små hold fik vi lov til at komme op i kontrollårnet og fik lejlighed til at se, hvorledes dette virkede.

Efter hjemkomst fra forårsmanøvrerne afholdtes de afsluttende prøver i fjernkending med 150 lysbilleder, disse var ikke før blevet vist for mandskabet. Den 6/3 viste jeg 50 billeder, iagttagelsestid 5 sekunder, med et gennemsnit af 69 % rigtige, som bedste mand 90 % og dårligste 36 % rigtige.

Den 8/3 afholdtes 2 prøver, lige efter hinanden, den første med 50 billeder og 3 sekunders iagttagelsestid, med et gennemsnit af 37,61 rigtige; den anden ligeledes med 50 billeder, men med kun 1 sekunds iagttagelsestid pr. billede og 4 sekunders mellemrum mellem hvert billede. Den sidste gav kun 36,07 procent rigtige i gennemsnit.

Målet, der er fastsat i uddannelsesprogrammet, er mindst 75 forskellige typer med 1 sekunds iagttagelsestid pr. billede og med en rigtighedsprocent af 85. Dette mål blev ikke nået.

Vel er faget blevet forceret stærkt i den sidste del af uddannelsen, og mange andre ting hører der med, men det var mit ønske at nå igennem hele stoffet, for så ved de afsluttende prøver at se, hvor meget mandskabet kunne holde sammen på og have et sammenligningsgrundlag med det mål, der er sat i uddannelsesprogrammet.

Uddannelsen i fjernkending ved N.J.W. Sabinsky 1946

Der har været talt om, at det er svært for folk at huske de fremmede navne og de forskellige betegnelser; men det har vist sig, at folk bedre finder ud af selv engelske og amerikanske navne end de mange svenske, russiske og danske betegnelser.

Der byttes således ofte om på de russiske LA, YAK, LAGG og MIG betegnelser. Dette trådte navnlig tydeligt frem i de sidste 2 prøver, ligesom luftfartøjer, der ligner hinanden meget, naturligvis nemt forveksles.

Nedenfor er anført skema over de afholdte prøver:

Dato	UL nr.	Antal deltagere	Rigtighedsprocent			Vedtegning
			Gennemsnit	Højeste antal	Laveste antal	
1949						
1/6	1	122	50,3	100/2	0/2	Hele batteri
26/6	2	99	78,3	100/33	0/2	« «
5/8	3	91	42,5	100/2	0/11	« «
28/9	4	96	48,0	100/4	0/3	« «
13/12	5	28	63,2	90/2	20/1	Specialhold
21/12	6	27	73,0	100/3	10/1	Bøgerne er kommet
1950						
6/1	7	30	82,0	100/12	40/2	
18/1	8	23	87,0	100/7	60/2	
20/1	9	14	85,0	100/5	60/1	
27/1	10	22	67,0	100/4	10/1	
3/2	11	23	86,0	100/15	40/2	
7/2	12	25	66,0	100/5	0/1	
7/2	13	25	84,0	100/2	10/4	
7/2	121	27	62,0	100/3	20/2	
20/2	141	25	55,0	100/2	10/2	

Uddannelsen i fjernkending ved N.J.W. Sabinsky 1946

Prøver med lysbilleder

Dato	Prøve	Antal billeder	Tid sek.	Antal deltagere	Rigtighedsprocent		
					Gennemsnit	Højeste antal	Laveste antal
1949							
11/7	A	25	10	94	59,0	100/3	0/1
11/11	B	25	3	89	44,13	96/2	0/2
21/11	C	12	5	20	42,0	75/2	8/1
30/11	D	20	3	23	73,47	100/2	10/1
1/12	E	20	1-3	29	42,5	90/1	5/1
1950							
6/3	F	50	5	28	69,0	90/1	36/1
8/3	G	50	3	26	37,61	78/1	6/1
8/3	H	50	1	26	36,07	66/1	8/1

Ved fjernkendingsskolens foranstaltning udgives der et antal U. L.-opgaver, hvor U. står for undervisning og L. for luftfartøj. Opgaverne består af ca. 10 stk. billeder af 5 forskellige typer, anbragt på et ark papir.

N. J. W. Sabinsky.

NOTER til pdf-versionen juni 2013

U.L. - Som oplyst til allersidst i artiklen står U. her for undervisning og L. for luftfartøj.

Mvf og mcf. - Må være henholdsvis motorvogns- og motorcykelfører.

Rettende numre. - Ordbog over det danske Sprog har: det rettende No. (*dvs.: den soldat, der har rettet kanonen*).

K + sænket tal (fx k₃). - Betyder formodentlig kanonér (el. lign.) nummer det og det.

Portobelbetjening. - I den i indledningen nævnte indholdsfortegnelse henvises der til en artikel af J.E. Jessen med titlen "PORTOBEL - Træningsapparat til Uddannelsen i skydning med lettere Luftværnsvaaben".

bt. - Batteri. (Et batteri er i artilleriet en underafdeling, der svarer til et kompagni og en eskadron i hhv. infanteriet og rytteriet/pansertropperne).

Mvf. - Må være motorvognsfører.